

Til Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Oslo, 12.1.2016

FORENKLING AV UTMARKSFORVALTNINGEN – INNSPILL

Vi viser til kontakt med departementet på telefon og mottatt e-post angående saken. Vi vil først beklage at vi ikke klarte å stille på workshopen som ble gjennomført av departementet i desember 2015. Vi er imidlertid svært glad for at vi i ettertid får anledning til komme med innspill til de temaene som ble tatt opp på workshopen.

Norsk Friluftsliv vil innledningsvis understreke at vi er positive til forenkling av utmarksforvaltningen. Dette forutsetter imidlertid at dette ikke fører til en svakere forvaltning enn i dag, men sørger for en bedre og mer helhetlig forvaltning som tar vare på natur- og friluftslivskvalitetene i utmarka.

Vi ser at stadig flere oppgaver innenfor naturforvaltning blir delegert til kommunene. Dette gir kommunene et betydelig større ansvar for en bærekraftig arealforvaltning. En bærekraftig arealutvikling forutsetter at vi har en kunnskapsbasert forvaltning. Det krever tilstrekkelig kunnskaper om hvilke natur- og friluftslivskvaliteter som finnes og tilstrekkelig kompetanse og ressurser i kommunene til å håndtere dette på en god måte. Norsk Friluftsliv er bekymret for at det ikke er samsvar mellom de oppgaver som nå er delegert/tenkt delegert i framtiden og den kompetansen og de ressursene som finnes i kommunene, noe vi kommenterer nedenfor.

I utgangspunktet mener vi dagens lovverk (naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven m. fl.) for forvaltning av utmarka gir muligheter til å ivareta natur- og friluftslivsinteressene på en god måte. Vi ser likevel at i praktisk politikk og forvaltning at disse interessene ikke tillegges nok vekt og ikke gjenspeiler den verdiene dette har for den enkelte og samfunnet, jf NOU, Naturens goder. Dette ser vi både på nasjonalt, regionalt og lokalt plan.

I rapporten «Forenkling av utmarksforvaltningen» foreslår faggruppen en rekke tiltak. Fra faggruppens side bygger disse forslagene til tiltak på en del forutsetninger, som er avgjørende å ha med seg i det videre arbeidet. Ofte blir det slik at det iverksettes tiltak uten at de grunnleggende forutsetningene for tiltaket er på plass.

Departementet stilte i e-posten tre spørsmål som det ønskes innspill til. Nedenfor følger noen viktige innspill fra vår side.

1. Hvordan kan kommunen jobbe for å sikre best mulig involvering av natur- og miljøvernperspektivet i utmarksforvaltningen?

Kommunen må både ha kunnskap om ulike aktører og kunnskap om natur og friluftsliv.

- Kommunene må ha oppdaterte kunnskaper om hvilke natur- og friluftslivsorganisasjoner som finnes eller har interesser i kommunen (lokale lag og/eller fylkeslag), og sørge for tett kontakt og gode møteplasser med disse. Det er viktig å merke seg at frivillige organisasjoner i all hovedsak baserer sitt arbeid på frivillig innsats i fritiden. Dette gjør at kommunen må ta hensyn til dette når de skal involvere de frivillige organisasjonene, det vil blant annet si at kontakten må foregå utenom ordinær arbeidstid. Vi vil i den forbindelse vise til KMDs egen veileder for medvirkning i planprosesser.

Det er også viktig å ta hensyn til at natur- og friluftslivsorganisasjonene ofte er dårlig organisert lokalt, noe som igjen fører til at natur- og friluftslivsinteressene kommer dårlig fram i beslutningsprosesser. Et viktig tiltak er derfor at kommunen bidrar til å etablere lokale Forum for natur og friluftsliv (FNF), som et samarbeidsforum mellom organisasjonene. Dette vil bidra til å etablere gode møtepunkter mellom organisasjonene og kommunen. Dette er også et av punktene som er trukket fram i rapporten om forenkling av utmarksforvaltningen, (der kalt miljø- og friluftsråd).

Kommunen må også ha tett kontakt og møteplasser med alle andre relevante aktører i utmarksforvaltningen. Dette gjelder særlig fjellstyrer og statlige myndigheter på regionalt nivå som sitter på mye kunnskap og kompetanse på disse områdene.

- Det er helt avgjørende for en bærekraftig og helhetlig utmarksforvaltning at kommunen har et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag om de natur- og friluftslivsverdiene som finnes. Dette er ikke på plass i dag, men krever at det gjøres en helhetlig kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder og kartlegging av naturmangfoldet (arter og naturtyper). Her bør det poengteres at all utmarksforvaltning må starte med dette og involvere organisasjonene/FNF, slik at de reelle verdiene kommer fram, før man treffer beslutninger rundt andre hensyn i arealplanleggingen.

I dag er kunnskapen totalt sett både for dårlig og fragmentert og gir dårlig grunnlag for helhetlige vurderinger på et overordnet nivå. Nærmere undersøkelser gjøres som regel kun i forbindelse konsekvensutredninger til konkrete planer/tiltak, noe som ofte gjør at saken har kommet for langt når den endelig beslutningen skal tas. Dette fører til en bit for bit-forvaltning som ikke ser ulike ting i sammenheng. Blant annet viser en nylig rapport utarbeidet for NVE at kunnskapen om konsekvensene for biologisk mangfold er for dårlig og tilfeldig ved utbygging av småkraftverk. Dette gjelder nok dessverre også i mange andre sektorer og vurderinger som berører natur- og friluftslivsverdiene.

2. Hvilke forutsetninger må være på plass for at kommunen skal kunne ta på seg flere oppgaver innen utmarksforvaltningen?

For at kommunen skal kunne ta på seg flere oppgaver innen utmarksforvaltningen er det flere ting som må på plass.

- Punktene som er beskrevet under spørsmålet ovenfor må på plass.
- Kommunene må sikres nok ressurser og kompetanse både på natur- og friluftslivsområdet. Norsk Friluftsliv erfaring så langt når det gjelder etablering av snøscooterløyper for fornøyleskjøring i utmark, er at kommunene ikke har ressurser og kompetanse til å håndtere denne oppgaven på en tilfredsstillende måte. Dette har vi erfart både i forbindelse med forsøksordningen for motorferdsel i utmark fra begynnelsen av 2000-tallet og de prosessene vi ser nå for etablering av snøscooterløyper. Vi kan derfor vanskelig se at kommunen kan ta på seg flere oppgaver før de har tilstrekkelig ressurser og kompetanse, jf også rapporten fra faggruppen.
- Økt myndighet og flere oppgaver til kommunen krever at staten gjennom fylkesmannen har muligheter til ivareta regionale og nasjonale interesser på tvers av kommunene på en god måte. Vi mener økt delegering til kommunen krever at fylkesmannen får et klart mandat for å ivareta natur- og friluftslivinteresser. Vi ser derfor med uro på at fylkesmannens rolle og myndighet svekkes. Dette illustreres best ved at av 27 innsigelser som har gått fra fylkesmannen til departementet har kun en innsigelse blitt tatt til følge. Det betyr at miljøverninteressene nedprioriteres i så og si alle saker, jf Stortingsbehandlingen av statsbudsjettet for 2016.
- Det er også viktig at organisasjonene har klagerett på alle type vedtak som berører natur- og friluftslivsinteresser.

3. Hva er viktig for dere ift digitale løsninger i deres arbeid?

Gode digitale løsninger er en forutsetning for en helhetlig utmarksforvaltning.

- For å få til en god forvaltning og medvirkning er det viktig at all informasjon fra alle sektorer legges inn i et enhetlig system som alle har tilgang og innsyn i.

I arbeidet med forvaltning av natur- og arealsaker mangler kommunene i dag et god forvaltningsverktøy i planarbeidet. Som et eksempel må en kommune som nå skal utrede rekreasjonsløyper for snøscooter forholde seg til opptil 15 ulike databaser, som det er vanskelig å koble sammen.

Norsk Friluftsliv mener at det må utvikles en teknisk løsning som kan koble de ulike basene sammen, noe som vil forenkle og forbedre den kommunale saksbehandlingen innen mange arealsaker. Et godt forvaltningsverktøy vil bidra til å

forenkle, forbedre og kvalitetssikre saksbehandlingen knyttet til arealdisponeringer i kommunen.

Det er viktig for natur- og friluftslivsorganisasjonenes muligheter til medvirkning at de har tilgang på de samme opplysningene som alle andre som er involvert i saken.

- Det er også viktig at ulike tiltak og dispensasjoner legges inn og behandles digitalt slik at det er mulig å lage statistikk og oversikter som muliggjør å se trender og utvikling, noe som igjen gjør det mulig å styre utviklingen i ønsket retning. Slike statistikker og oversikter må selvsagt være åpne for alle.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Hans Erik Lerkelund
rådgiver